

9. Directive 2001/96/EC of the European Parliament and of the Council of 4 December 2001 establishing harmonised requirements and procedures for the safe loading and unloading of bulk carriers. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/96/oj> (дата звернення: 01.02.2019).

Одержано 07.04.2019

УДК 347.1

Надія Василівна МІЛОВСЬКА,

старший науковий співробітник відділу проблем приватного права

Науково-дослідного інституту приватного права

і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України,

кандидат юридичних наук, доцент

ЗАСТРАХОВАНА ОСОБА ЯК УЧАСНИК ДОГОВІРНИХ СТРАХОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Відповідно до ч. 1 ст. 979 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) за договором страхування одна сторона (страховик) зобов'язується у разі настання певної події (страхового випадку) виплатити другій стороні (страхувальникові) або іншій особі, визначеній у договорі, грошову суму (страхову виплату), а страхувальник зобов'язується сплачувати платежі та виконувати інші умови договору. У свою чергу, Закон України «Про страхування» під договором страхування розуміє письмову угоду між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору (ст. 16).

Як впливає із зазначених вище визначень, основними учасниками договірних страхових правовідносин, безумовно, є страхувальник та страховик, оскільки вони беруть безпосередню участь у їх виникненні, зміні або припиненні. Проте, крім страховика та страхувальника, суб'єктами страхових правовідносин можуть бути також інші особи: застраховані особи; вигодонабувачі; страхові посередники; страхові актуарії; уповноважений орган у справах нагляду за страховою діяльністю; об'єднання страховиків. Участь цих учасників у страхових правовідносинах залежить від волевиявлення саме страховика та/або страхувальника, у зв'язку з чим вони є факультативними (необов'язковими) учасниками страхових правовідносин.

Відповідно до ч. 1 ст. 985 ЦК України страхувальник має право укласти зі страховиком договір на користь третьої особи, якій страховик зобов'язаний здійснити страхову виплату у разі досягнення нею певного віку або настання іншого страхового випадку. Страхувальник має право при укладенні договору

страхування призначити фізичну або юридичну особу для одержання страхової виплати (вигодонабувача), а також замінювати її до настання страхового випадку, якщо інше не встановлено договором страхування (ч. 2 ст. 985 ЦК). Статтею 3 Закону України «Про страхування» також передбачено, що страхувальники можуть укладати із страховиками договори про страхування третіх осіб (застрахованих) та призначати громадян або юридичних осіб для одержання страхових сум або страхового відшкодування (вигодонабувачів), а також змінювати їх до настання страхового випадку. Таким чином, відповідними положеннями передбачено можливість укладення договору страхування в інтересах третіх осіб, тобто осіб, які хоча і не є стороною в договорі, але набувають права вимагати виконання зобов'язання на свою користь.

Договором на користь третьої особи згідно з загальною нормою ч. 1 ст. 636 ЦК України є той правочин, в якому боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок на користь третьої особи, яка встановлена або не встановлена у договорі. В. І. Серебровський зазначав, що право третьої особи існує тому, що обіцянка боржника провести виконання третій особі прийнята іншою стороною в договорі – контрагентом [1, с. 68]. На думку О. Я. Кузьмича, третіми особами є учасники цивільних правовідносин, які, перебуваючи в юридично значимому правовому зв'язку з одним із головних суб'єктів, володіють самостійними суб'єктивними правами та/або обов'язками, виступають у цивільному обороті від власного імені чи найменування, а отже, є належним чином персоніфікованими, внаслідок чого можуть створювати правові наслідки щодо головних суб'єктів, а динаміка правових зв'язків між головними суб'єктами – створювати правові наслідки для третьої особи [2, с. 36].

У ст. 16 Закону України «Про страхування» також передбачена можливість укладання договору страхування на користь третьої особи, визначеної у договорі страхування страхувальником, якій страховик повинен у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату, проте цій особі не дається конкретного найменування. Відповідно до Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами і аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежо- і вибухонебезпечні об'єкти і об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру [3], треті особи – це фізичні та юридичні особи, яким може бути заподіяна або заподіяна пряма шкода внаслідок пожежі та/або аварії на об'єкті підвищеної небезпеки, крім осіб, які знаходилися в трудових відносинах зі страхувальником, а також тих, які несанкціоновано або під час виконання службових обов'язків перебували на об'єкті підвищеної небезпеки.

Стаття 3 Закону України «Про страхування» у страховому зобов'язанні виділяє два види третіх осіб: застраховані особи, тобто фізичні особи, у житті яких можуть трапитися події, у зв'язку з чим виникає обов'язок страховика здійснити страхові виплати, і введення яких до кола суб'єктів відносин страхування допускається лише за їх згодою, та вигодонабувачі.

Застрахована особа – це фізична особа, з нематеріальними благами (життям, здоров'ям) якої пов'язаний майновий інтерес страхувальника. Тобто застрахованою особою в договорі страхування може бути не будь-яка особа, яка не є страхувальником і страховиком, а тільки та, в залученні якої до участі в договорі зацікавлений страхувальник. Водночас введення застрахованої особи до кола суб'єктів відносин страхування допускається тільки за її згодою або згодою її законного представника (якщо це малолітні особи).

Застраховані особи можуть набувати прав і обов'язків страхувальника згідно з договором страхування. При цьому, за загальним правилом, страхувальник вправі замінювати застрахованих осіб протягом дії договору страхування. Однак така заміна пов'язана із зміною договору страхування, зачіпаючи інтереси страховика (наприклад, із врахуванням стану здоров'я або віку нового застрахованого збільшується вірогідність настання страхового випадку), тому для здійснення заміни страхувальник має отримати згоду страховика, якщо інше не впливає із договору страхування.

Залежно від виду договірних зобов'язань зі страхування, правовий статус застрахованої особи має свої особливості. Так, застрахована особа в договорі особистого страхування – це особа, яка не є страхувальником, але на випадок заподіяння шкоди якій укладається договір страхування. Слід зазначити, що якщо страхувальником за договором особистого страхування виступає юридична особа, то застрахований інтерес у цьому випадку має бути пов'язаний з конкретною фізичною особою. У свою чергу, за зобов'язаннями, що виникають внаслідок заподіяння шкоди життю, здоров'ю фізичних осіб або їх майну, а також майну юридичних осіб, може бути застрахований ризик відповідальності як самого страхувальника, так і іншої особи, на яку така відповідальність може бути покладена. Особа, ризик відповідальності якої за заподіяння шкоди застрахований, має бути вказана в договорі страхування. Якщо ця особа в договорі не зазначена, вважається застрахованим ризик відповідальності самого страхувальника. Водночас, у договірних зобов'язаннях із майнового страхування застрахована особа участі не бере.

Таким чином, у договорі особистого страхування та договорі страхування цивільної відповідальності застрахованою особою може бути як сам страхувальник, так і інша особа, життю, здоров'ю якої може бути заподіяна шкода або на яку може бути покладена відповідальність за заподіяння шкоди іншим особам. Коли застрахована особа прямо названа в договорі, страхувальник має право в будь-який час до настання страхового випадку замінити цю особу іншою, письмово повідомивши про це страховика, якщо інше не передбачено в самому договорі. На нашу думку, з урахуванням положень п. 1.4 ст. 1 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [4], де міститься вказівка, поряд із страхувальником, на особу, відповідальність якої застрахована, вбачається необхідність вказівки на таку особу й у відповідних положеннях ЦК України.

Список бібліографічних посилань

1. Серебровський В. И. Избранные труды по наследственному и страховому праву. М., 1997. 558 с.
2. Кузьмич О. Я. Теоретико-методологічні засади участі третіх осіб у цивільних правовідносинах : монографія. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 385 с.
3. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами і аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежо- і вибухонебезпечні об'єкти і об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 № 1788 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-2002-p> (дата звернення: 10.04.2019).
4. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : закон України від 01.07.2004 № 1961-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 1. Ст. 1.

Одержано 15.04.2019

УДК 347.195

Олександр Анатолійович МОРГУНОВ,

завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2259-3620>

УКРАЇНСЬКІ СПОРТИВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ХІХ–ХХ СТОЛІТЬ

В Україні кінець ХІХ – початок ХХ століття відзначаються зростанням міжнародного спортивного руху. Саме в ці часи починають створюватись та діяти спортивні товариства «Поділля» у Тернополі, «Україна», «Січ», «Пласт» у Львові, «Сянова чайка» у Перемишлі, численні велосипедні товариства, виникає футбол-ліга, а згодом і Всеросійський футбольний союз, створюються тенісні, ковзанярські гуртки та клуби, розвивається авіаспорт, створюються та діють чисельні іноземні товариства, наприклад в Одесі існувало і діяло відділення німецького спортивно-гімнастичного товариства «Пальма» [1, с. 107]. Товариства, що діяли у ті часи в Галичині («Сокіл», «Січ», «Пласт» тощо) утворювалися не тільки з метою фізичного виховання молоді, але й з метою формування національно-визвольного руху молоді в Україні: «Українські тіловиховні організації Галичини, програми яких були розроблені на національних засадах, знаходячись під впливом сусідніх народів (чехів, поляків), запозичували лише назву, структуру, окремі положення статутів. Але завдання, зміст діяльності, кінцева мета виходили із тогочасних потреб національно-визвольного руху: формування національно-свідомого, загартованого душею і